

PREZENȚA ARMATEI ROMÂNE ÎN BUCOVINA LA SFÂRȘITUL ANULUI 1918 ȘI ÎNCEPUTUL ANULUI 1919

Cristina PREUTU, Bogdan CEOBANU

Rezumat. În ultimii ani, mai ales cu ocazia centenarului României Mari, au apărut mai multe lucrări dedicate implicării Armatei Române în realizarea Marii Uniri. Există un interes crescând pentru a înțelege eforturile Armatei Române la apărarea Marii Uniri, inclusiv prin organizarea unor conferințe sau prin publicarea unor lucrări care se adresează publicului larg.

Recunoașterea Marii Uniri s-a realizat prin eforturile diplomației românești, pe plan internațional, în cadrul Conferinței de Pace de la Paris. Pe plan intern, unirea trebuia apărată în fața diferitor mișcări subversive, iar un rol important i-a revenit Armatei Române.

De aceea, diverse operații militare au avut loc în anii 1918-1920, mai ales cele din zona Bucovinei, o provincie anexată de Austria în 1775. În acest sens, utilizarea documentelor aflate spre păstrate la Depozitul central al Arhivelor Militare ale României de la Pitești este mai mult decât necesară, în special jurnalele de operațiuni ale unor regimente.

Cuvinte-cheie: Armata Română, Bucovina, Marea Unire, România Mare, 1918-1920

Introducere

La finalul anului 1922, în Adunarea Deputaților a României erau dezbateri aprinse în legătură cu răspunsul la Mesajul Tronului. Printre cei care a luat cuvântul s-a numărat și Iorgu G. Toma, unul dintre fruntașii mișcării naționale din Bucovina în primii ani ai secolului XX. Deputatul bucovinean le reamintea celor prezenți că pe 28 noiembrie 1922 se împliniseră patru ani de la Unirea Bucovinei cu Vechiul Regat, o aniversare ce a trecut neobservată de unii; nu și de românii bucovineni: „în intimitatea acestor suflete ale noastre, noi am resimțit încă o dată, a patra oară, farmecul acelor clipe dumnezeiești, farmecul clipelor fericite ale unirii noastre cu Patria Mamă”¹. Iorgu G. Toma își continua discursul amintind de „rănilor” războiului și de situația dificilă în care s-a aflat provincia atât în timpul conflagrației mondiale, cât și în ultimele luni ale anului 1918. Plecând de la vorbele rostite în urmă cu aproape 100 de ani, ne propunem, în textul de față, să contribuim la aprofundarea cunoașterii și înțelegerii subiectului privind rolul

¹ „Monitorul Oficial” nr. 8 din 17 decembrie 1922, pp. 93-99.

Armatei Române în consolidarea și recunoașterea Marii Uniri. Ne vom îndrepta atenția asupra evenimentelor din zona Bucovinei, acolo unde Armata Română și-a făcut simțită prezența încă din ultimele luni ale anului 1918 și în primăvara anului 1919. În acest sens, ne propunem să scoatem la lumină evenimente mai puțin cunoscute privitoare la operațiile militare în Bucovina în perioada menționată, dar și la starea de spirit a populației și la modul în care aceasta a reacționat și a interacționat cu trupele române.

În ultimii ani, mai ales cu ocazia centenarului României Mari, au apărut mai multe lucrări dedicate implicării Armatei Române în realizarea Marii Uniri. Dintre acestea, putem aminti cartea istoricului Petre Otu¹, volumul editat de către istoricul Ion Solcanu² sau volumul coordonat de Horia Dumitrescu, Marian Moșneagu, Cornel Țucă, Dan Pintilie³. Există un interes crescând pentru a înțelege eforturile Armatei Române la apărarea Marii Uniri, inclusiv prin organizarea unor conferințe sau prin publicarea unor lucrări care se adresează publicului larg.

Recunoașterea Marii Uniri s-a realizat prin eforturile diplomației românești, pe plan internațional, în cadrul Conferinței de Pace de la Paris. Pe plan intern, unirea trebuia apărată în fața diferitor mișcări subversive, iar un rol important i-a revenit Armatei Române. De aceea, diverse operații militare au avut loc în anii 1918-1920, mai ales cele din zona Bucovinei, o provincie anexată de Austria în 1775. În acest sens, utilizarea documentelor aflate spre păstrate la Depozitul central al Arhivelor Militare ale României de la Pitești este mai mult decât necesară, în special jurnalele de operațiuni ale unor regimente.

Istoriografie

Prezența Armatei Române în Bucovina la finele anului 1918 și începutul celui următor a făcut subiectul mai multor lucrări atât generale, cât și cu caracter memorialistic. Lucrarea lui Constantin Kirișescu⁴ rămâne, și astăzi, la 100 de ani de la publicare, de referință pentru participarea României la Primul Război Mondial. De asemenea, în lucrarea *Armata română și unirea Basarabiei și Bucovinei cu România 1917-1919*, Marin C. Stănescu⁵ analizează, printre altele, modul în care trupele române au fost primite de populația locală și înaintarea acestora în Bucovina. Istoricul a utilizat și câteva documente aflate spre păstrare în cadrul Depozitului central al Arhivelor Militare ale României de la Pitești, dar și lucrări de epocă. Autorul insistă

¹ Petre Otu, *România în Primul Război Mondial*, Editura Litera, București, 2017.

² Ion Solcanu, *Un erou din Războiul de Întregire a României: Regimentul 9 Vânători*, Editura Junimea, Iași, 2018.

³ Horia Dumitrescu, Marian Moșneagu, Cornel Țucă, Dan Pintilie, *Divizia a VI-a Infanterie. Jurnal de operațiuni*, Editura Pallas, 2017.

⁴ Constantin Kirișescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României, 1916-1919*, vol. 2, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

⁵ Marin C. Stănescu, *Armata română și unirea Basarabiei și Bucovinei cu România 1917-1919*, Constanța, 1999.

asupra activității generalului Iacob Zadik în ultimele luni ale anului 1918 și primele luni ale celui următor. De altfel, în urmă cu trei ani a apărut dicționarul dedicat comandaților militari români¹, un instrument de lucru util pentru cercetările noastre. Regăsim fișele biografice ale unor ofițeri importanți precum Iacob Zadik și Alexandru Leca, implicați în operațiile militare din Bucovina. Am menționa, în același registru, pentru o imagine de ansamblu, și volumul de documente dedicat unirii Bucovinei cu România² pentru a înțelege mai bine evenimentele din 1918, dar și lucrarea lui Radu Economu³, dedicată aceluiași subiect. Câteva lucrări cu caracter memorialistic dar și de epocă⁴ pot ajuta la înțelegerea situației dificile de la finele anului 1918. Și nu în ultimul rând, menționăm lucrarea apărută recent în istoriografia românească, semnată de istoricul Ion Giurcă, care analizează acțiunea și rolul Diviziei a 8-a în Pocuția⁵.

Armata Română în Bucovina în preajma Unirii

Finalul Primului Război Mondial a dus la izbucnirea mai multor probleme a națiunilor constituante ale fostei monarhii dualiste. În cazul românilor din Bucovina, poziția acestora a fost prezentată la 21 februarie 1918 de către deputatul bucovinean Constantin Iosipescu-Grecul, în Camera Deputaților din Parlamentul Vienez. În replică, deputatul ucrainean, Ilya Semaka a prezentat în Camera Deputaților, la 6 martie, pretențiile ucrainenilor asupra județelor Cernăuți, Storojineț și Siret. După discutarea celor 14 puncte ale lui Woodrow Wilson în Parlamentul vienez și menționarea „posibilității popoarelor monarhiei Austro-Ungare de a se organiza autonom”, deputatul Constantin Iosipescu-Grecul a solicitat acordarea autonomiei pentru cele 6 milioane de români din cadrul monarhiei⁶. La acel moment, Iosipescu-Grecul a precizat faptul că românii nu doreau ieșirea din monarhie, pe când liderul evreilor din Bucovina și Galiția, Benno Straucher, și-a mărturisit dorința pentru menținerea statului austriac; iar deputatul ucrainean Evgheni Petrusевичi a solicitat unirea tuturor ucrainenilor într-un singur stat⁷.

¹ Valeriu Avram, Lucian Drăghici, Gabriel-George Pătrașcu, Ion Rîșnoveanu, *Războiul de întregire. Comandanți militari români (1916-1919)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2016.

² *Unirea Basarabiei și Bucovinei cu România 1917-1918*, antologie de Ion Calafeteanu și Viorica Moisuc, Editura Hyperion, Chișinău, 1995.

³ Radu Economu, *Unirea Bucovinei cu România. 1918*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1994.

⁴ *În cinstea ostașilor Diviziei a 8-a 1918 – 11 noiembrie 1919*, București 1920, Tipografia Clemența, Ion I. Nistor, *Zece ani de la Unirea Bucovinei 1918-1928*, Tiparul Bucovinei, Ion I. Nistor, *Amintiri bucovinene din vremea Unirii*, Iași, Editura Alfa, ediție și prefață de Doina și Liviu Papuc, 2000.

⁵ Ion Giurcă, *Trei luni în Pocuția. Acțiuni ale Diviziei a 8-a Infanterie, 23 mai-24 august 1919*, București, Editura Militară, 2019.

⁶ Daniel Hrenciuc, *Familia Flondor versus destinul Bucovinei istorice*, Editura Mega, 2018, p. 55

⁷ *Ibidem*, p. 56.

Proiecțiile pentru Bucovina nu se opreau aici. Câteva luni mai târziu, la 16 octombrie 1918, împăratul Carol I de Habsburg a lansat manifestul „Către popoarele mele credincioase”, în care propunea, de fapt, organizarea pe baze federative a fostului Imperiu, în șase state independente (austriac, ungar, ceh, polon, iugoslav și ucrainean). Poziția deputatului Iosipescu-Grecul a fost aceea de a aștepta decizia Conferinței de Pace de la Paris, în timp pe pretențiile ucrainenilor pentru Bucovina creșteau, dorind anexarea întregii Bucovine la un stat ucrainean. Acesta a fost momentul când cei șase deputați români de la Viena s-au constituit într-un Consiliu Național Român, sub președinția lui Iosipescu-Grecul. Ei au anunțat organizarea Adunării Românilor Bucoveneni pentru 27 octombrie, la care au fost invitați să participe primarii, consilierii, deputații români din Dieta Bucovinei și din Parlamentul de la Viena, consilieri de stat s.a.¹ La 28 octombrie 1918, Iancu Flondor a solicitat guvernatorului Graf Von Etdorf predarea puterii și repatrierea în Bucovina a soldaților români care luptau în armata austriacă. În acest timp, în Cernăuți, ucrainenii desprinși din Regimentul 41 ocupau cazărmile militare și acționau pentru preluarea totală a puterii. Deoarece guvernatorul Graf Von Etdorf era depășit de situația creată, Consiliul Național Român a solicitat ajutorul Armatei Române pentru a stabiliza situația în Bucovina².

Astfel, în urma solicitării Consiliului Național al românilor bucovineni adresată guvernului român, Divizia 8 Infanterie³ a primit permisiunea, la 23 octombrie/5 noiembrie 1918⁴, de a trece granița Vechiului Regat cu Bucovina pentru a restabili ordinea în localități. Istoricul Constantin Kirițescu prezenta astfel situația: „În două zile divizia a fost pusă pe picior de război cu oamenii ce s-au putut strânge la repezeală. Cu mari străduințe s-au putut înjgheba trei detașamente: «Dragoș», «Alexandru cel Bun» și «Suceava», de câte 600 de

¹ *Ibidem*, pp. 58-59.

² *Ibidem*, pp. 60-63.

³ Divizia a 8-a Infanterie a fost înființată la 1 aprilie 1883, iar primul comandat al Diviziei a fost gen. de Brigadă Dinca Iulius (Succesiunea comandanților a fost următoarea: Ipătescu Grigore; General Berindei Anton, de la 1 decembrie 1886; General Cantili Grigore, de la 1 martie 1888; General Ipătescu Grigore, de la 1 aprilie 1888; General Algiu Ioan, de la 1 decembrie 1891; General Sachelarie Otton, de la 1 aprilie 1893; General Pastia Mihail, de la 1 iunie 1894; General Scheletu Scarlat de la 1 noiembrie 1894; General Rasti Mihail, de la 1 aprilie 1896; General Paladi Constantin, de la 1 aprilie 1899; General Tell Alexandru, de la 1 august 1904; General Lambrino Alexandru, de la 1 aprilie 1907; General de Brigadă Rașcu Ioan, de la 1 aprilie 1911; General Păstrașcu Ioan, de la 22 ianuarie 1917, General Iacob Zadik, de la 12 februarie 1918). Divizia aparținea Corpului IV Armată și avea reședința la Botoșani. La acel moment ea avea în componență Regimentele 15, 16, 28 și 29 Dorobanți și Regimentul 8 de Linie. La înființare ea a fost grupată astfel: Brigada 15 Infanterie, cu reședința la Bacău, având Regimentele 15 și 28 Dorobanți; Brigada 16 Infanterie, cu reședința la Fălticeni, având Regimentele 16 și 29 Dorobanți. După constituire s-a repartizat Diviziei și Batalionul 4 Vânători (Vezi CSPMI-Pitești, Fond Marele Stat Major, dosar 514, Jurnal de Operații al Diviziei a 8-a Infanterie).

⁴ „Vin delegații bucovineni cerând ca Armata Română să intervină în Bucovina pentru a liniști pornirile bolșevice ce începuseră a se manifesta” (CSPMI-Pitești, RIJO, dosar 4128, Jurnalul Regimentului 3 Roșiori, f. 30).

oameni, compuse din soldații regimentelor de infanterie 16, 29, respectiv 37, la care s-au mai adăugat și grănicerii și jandarmii ce făceau paza pe frontiera Bucovinei. Fiecare detașament era completat cu foarte puțină cavalerie, cu câte două baterii de artilerie și un grup de mitraliere. Peste tot, efectivul diviziei nu întrecea 3000 de oameni subțire îmbrăcați, slabi aprovizionați, dar cu sufletul înălțat de misiunea istorică ce li se încredințase¹.

Studiile publicate până în prezent surprind că, la momentul primirii acestui ordin, unitățile Diviziei 8 Infanterie se regăseau în garnizoanele de reședință, iar subunitățile de grăniceri, jandarmi și cavalerie pe teritoriul județelor Botoșani, Suceava și Dorohoi. Majoritatea efectivelor erau răspândite pentru munci agricole și rechiziții², întrucât după semnarea Tratatului de Pace de la București, în baza ordinului nr. 263 al Marelui Cartier General, Regimentul de Marș Divizionar s-a desființat, iar ofițerii și trupa au fost „vârșați” regimentelor Diviziei. Procesul de demobilizare a armatei a determinat ca trupele Diviziei să se retragă în garnizoanele lor de reședință. Pe 7 mai 1918, comandantul Diviziei s-a mutat de la Cleja la Botoșani, în garnizoana de reședință. Astfel, Divizia a 8-a a ieșit de sub ordinele Armatei a II-a și a intrat în subordinea directă a Marelui Cartier General³.

Astfel, la 24 octombrie 1918, ordinul Comandantului Corpului IV Armată, general N. Petală, era următorul: „Se împlinește un an de când prăbușindu-se Împărăția Rusească, frații noștri basarabeni ne-au chemat la ei, spre a desăvârși dezrobirea începută și a încheia unirea întregă și veșnică a două țări surori. Astăzi ursita neamului românesc mergând spre împlinire sa ne cheamă a doua oară - Bucovina, pământ scump Românesc, smuls de aproape două veacuri din trupul Moldovei, își îndreaptă glasul către noi și ne cere ajutorul armelor noastre, spre a o mântui de focul aprins din clipa în care victoria aliaților noștri a prăbușit pentru totdeauna împărăția Austro-Ungară. Regele nostru iubit și cârmuitorii țării au răspuns chemării lor frățești și v-am ales pe voi, ostași ai Corpului 4 Armată spre a duce cuvântul de pace și de unire pe ogorul Românesc al Bucovinei (...)”⁴.

Comandantul N. Petală a ordonat ca Regimentul 3 Grăniceri să ocupe cu compania dislocată la Burdujeni, în noaptea de 5-6 noiembrie, localitățile Ițcani și

¹ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 392-393; Din jurnalul de operații a Diviziei a 8-a aflăm că la momentul mobilizării situația efectivelor era următoarea: Regimentul 16 Infanterie avea 495 trupă și 27 ofițeri; Regimentul 29 Infanterie deținea 367 trupă și 17 ofițeri, iar Regimentul 27 Infanterie, 231 trupă și 12 ofițeri. La acestea s-au adăugat detașamente de grăniceri și jandarmi rurali, precum și 2 baterii care însumau: 529 trupă și 12 ofițeri (CSPMI-Pitești, Fond Marele Stat Major, dosar 514, Jurnal de Operații al Diviziei a 8-a Infanterie, f. 50/v).

² Dumitru Seserman, *Limitări militare impuse României prin pacea de la București (24 aprilie/7 mai 1918) și reluarea acțiunilor armatei române în Bucovina, Basarabia și Pocuția*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, 2002, p. 33.

³ CSPMI-Pitești, Fond Marele Stat Major, dosar 514, Jurnal de Operații al Diviziei a 8-a Infanterie, f. 49/v.

⁴ CSPMI-Pitești, fond Corpul IV de Armată, dosar 339/142 - Registrul Istoric al Corpului IV Armată, f. 81.

Suceava în vederea restabilirii ordinii. Astfel, au fost constituite trei grupări de forță. Prima era Detașamentul Dorohoi, comandat de col. Dumitru Gheorghiu, comandantul Regimentului 29 Infanterie. Detașamentul era format din Regimentul 29 Infanterie; grăniceri și jandarmi rurali; o fracțiune din Regimentul 8 Roșiori; un grup de motomitraliere și o baterie de artilerie. Misiunea inițială era de a ocupa localitatea Siret, restabilirea ordinii și menținerea liniștii. A doua grupare a fost cea a Detașamentului Botoșani, comandat de col. Victor Tomoroveanu, comandantul Regimentului 37 Infanterie și format din Regimentul 37 Infanterie, grăniceri și jandarmi rurali, o fracțiune din Regimentul 8 Roșiori, un grup de motomitraliere și o baterie de artilerie, cu misiunea de a înainta spre Siret unde urma să primească noi ordine. Iar ultima grupare era cea a Detașamentului Fălticeni, comandat de col. Alex Rotaru, comandatul Regimentului 16 Infanterie, format din: Regimentul 16 Infanterie, grăniceri și jandarmi rurali, Regimentul 3 Roșiori, un grup de motomitraliere și o baterie de artilerie. Acțiunile Detașamentului Dorohoi și ale Detașamentului Fălticeni urmau a fi coordonate de generalul Lecca Aristide (comandatul Brigăzii 16 Infanterie) și de generalul Ion Neculcea (comandantul Brigăzii 14 Infanterie). Toate efectivele erau estimate la 3.000 de oameni și urmau să fie constituite într-o grupare denumită Trupele Regale române din Bucovina¹.

Era o misiunea nouă, astfel că era nevoie de ordonarea modului de acțiune și conduita trupelor române. Ordinul s-a dat de către generalul Iacob Zadik²: „Trupele se vor considera ca în campanie; în acțiunea lor, unitățile se vor pune în legătură cu autoritățile comunale; grija de căpetenia a comandanților și trupeii este de a restabili liniștea în localități; pentru ocrotirea populației contra bandelor de răufăcători și pentru restabilirea ordinii se vor trimite detașamente, care după terminarea misiunii se vor înapoia la unitățile de unde au fost trimise; nu se vor face nici un fel de rechiziții forțate, totul se va plăti cu bani; comandanții români vor lua legătura cu comandanții austrieci, explicându-le rolul trupelor noastre; se va evita orice provocare față de trupele austro-ungare”³. La nivelul Biroului de Operații a Diviziei a 8-a Infanterie, acțiunea Diviziei era definită astfel: „Însărcinarea Diviziei a 8-a este de a asigura stăpânirea Nordului Basarabiei (jud. Hotin) și a Bucovinei în limitele ei istorice, asigurând ordinea și liniștea în interior

¹ Dumitru Seserman, *op. cit.*, p. 34.

² Iacob Zadik, născut la 8 decembrie 1867, a urmat Școala de Fii Militari de la Iași, apoi Școala de Ofițeri de Artilerie, Geniu și Marină de la București. În 1905 a fost numit ofițer de Stat Major, iar în 1913 a participat la operațiunile militare din Bulgaria. În timpul Primului Război Mondial a fost numit Șef de Stat Major al Armatei de Nord (până la 5 decembrie 1916), apoi Șef de Stat Major al Armatei I, funcție pe care a ocupat-o până la 12 august 1917. A mai ocupat funcția de Secretar General al Ministerului Munițiilor și Materialelor de Război (septembrie 1917- februarie 1918), iar în perioada februarie 1918 - aprilie 1920, pe cea de comandant al Diviziei a VIII-a (vezi Alexandrin Cuțui, *Generalul Iacob Zadik și eliberarea Bucovinei de sub dominația habsburgică*, în vol. „Armata română și patrimoniul național”, Editura centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010, pp. 516-520).

³ Dumitru Seserman, *op. cit.*, p. 35.

și rezistând cu orice preț atacurilor ce eventual s-ar produce din partea vecinilor noștri”¹.

La 8 noiembrie² 1918 acțiunile au fost declanșate astfel: *Detășamentul Dorohoi* a înaintat la Mihăileni, unde a înnoptat. *Detășamentul Botoșani* a înaintat până la Vârful Câmpului, staționând o noapte. *Detășamentul Fălticeni* a acționat în ritm alert, reușind să ocupe localitățile Suceava și Ițcani, iar cu o parte din forțe a restabilit ordinea în Câmpulung. În ziua declanșării acțiunilor comandantul Diviziei 8-a a emis un ordin de zi trupelor din subordine: „Ostași! vouă v-a păstrat soarta norocul de a păși cei dintâi pe pământul scump al Bucovinei. Fiți mândri și arătați-vă demni de încrederea ce s-a pus în voi! Voi sunteți ocrotitorii avutului și vieții populației bucovinene. Faceți ca prin purtarea voastră, în toate ocaziunile, să purtați dragostea cu adevărat frățescă a populațiunii în sprijinul căreia veniți. doresc spornicie pasului ce faceți și vă zic: cu Dumnezeu înainte!”³.

În acest interval, în Cernăuți se petreceau două acțiuni distincte: ostașii din fosta armată austro-ungară părăseau în dezordine unitățile, provocând panică; iar soldații și populația ucraineană acționau pentru preluarea conducerii în Bucovina. Ucrainenii l-au alungat pe guvernatorul austriac contele Etdorf. Iancu Flondor a luat act de intenția ucrainenilor de a governa partea de nord a Bucovinei până la Prut și i-a trimis un mesaj generalului Zadik prin care îi cerea intervenția grabnică a trupelor române. Pentru a mobiliza armata, generalul Zadik a redenumit Detășamentele astfel: Detășamentul Dorohoi a luat denumirea *Dragoș*, după numele voievodului care a descălecat în Moldova; Detășamentul Botoșani a primit numele de *Alexandru cel Bun*, readucând în mintea soldaților actele de bravură ale fostului domnitor al Moldovei; iar Detășamentul Fălticeni a fost denumit *Suceava*. Cele trei Detășamente și-au reluat acțiunea, iar până în seara de 9 au fost ocupate localitățile Tereșeni, Siret și Hliboca⁴.

Pe 11 noiembrie 1918 armata română⁵ a intrat în Cernăuți¹. Generalul Iacob Zadik a adresat populației provinciei o proclamație, în care menționa: „Răspunzând

¹ *Dare de seamă asupra operațiunilor executate de Divizia a 8-a în intervalul de la 27 octombrie la 2 noiembrie (1919)*, în CSPMI-Pitești fond Marele Cartier General, dosar nr. 4/6 (524), f. 242.

² La începutul lunii noiembrie 1918, ucrainenii au votat pentru împărțirea Bucovinei pe criteriul etnic, astfel încât orașul Cernăuți, circumscripțiile Zastavna, Coțmani, Vașcăuți și Vijnița, în întregime, circumscripțiile Cernăuți și Siret și unele localități din Storojineț, Rădăuți, Suceava și Câmpulung, cu majorități ucrainene, deveneau teritorii național-ucrainene. Practic, Consiliul Național Ucrainean prelua puterea asupra acestor teritorii (Constantin Ungureanu, *Bucovina în văltoarea evenimentelor din toamna anului 1918*, în *Local și național la 100 de ani de la Marea Unire. Reflecții botoșănene*, coord. Adrian-Bogdan Ceobanu, Dănuț Huțu, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2019, pp. 238-240).

³ Dumitru Seserman, *op. cit.*, p. 35.

⁴ *Ibidem*, p. 36.

⁵ În momentul în trupele române au intrat prin partea de sud a Bucovinei, în sate și orașe (Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc), erau primite cu entuziasm de populație, care aclama sosirea armatei, arborând drapelele și ridicau arcuri de triumf (CSPMI-Pitești, RIJO, dosar 4128, Jurnalul Regimentului 3 Roșiori, f. 30).

la chemarea Comitetului bucovinean, Armata Română, din Înalțul Ordin al Majestății Sale Regelui Ferdinand al României, a pășit pe pământul Marelui Voievod Ștefan, pentru a ocroti viața, avutul și libertățile locuitorilor de orice neam și credință împotriva bandelor de criminali care au început opera lor de distrugere în frumoasa voastră țară. Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă acum o sută și mai bine de ani, hotar care nu a putut să ne despartă niciodată inimile, trupele române sosesc în mijlocul vostru aducându-vă dragostea și sprijinul lor, pentru libertatea înfăptuirii dorințelor născute din dreptul legitim al popoarelor de a dispune de soarta lor. Stăpâniți de aceste sentimente și cu credință în sinceritatea cererii voastre de ajutor, invităm poporul bucovinean să nu se abată sub nici un motiv, de la viața și ocupațiunile sale normale. Subsemnatul garantează oricărui lucrător libera executare a drepturilor sale civice și fac cunoscut, în același timp, că se va reprima cu toată severitatea cuvenită orice încercare de dezordine, acte de violență sau nesupunere date de noi”¹.

În ziua de 11 noiembrie, populația orașului Cernăuți venise să întâmpine armata română. În 3 automobile se aflau generalul Zadik, însoțit de șeful Statului Major, colonelul Rovinaru și de alți ofițeri, având sediul comandamentului în casa protopopului Artenie Berariu, din Ceahor, o comună rurală la 3 km de Cernăuți. Generalul Zadik a urcat treptele Palatului Național, unde a fost întâmpinat de președintele Consiliului Național Iancu Flondor, părintele Dionisie Bejan și ceilalți membri ai Consiliului. Purtat pe umeri, bătut cu flori și în neconținute urale și strigăte: „Trăiască România Mare”, „Trăiască Familia Regală”, generalul Zadik a fost dus până la automobil. Piața principală a fost redenumită Piața Unirii. Convoitul, în frunte cu Iancu Flondor, generalul Zadik, ofițeri și membri ai Consiliului Național merg la reședința metropolitană. Generalul Zadik își încheie cuvântarea astfel: „Dumnezeu să ne ajute la înfăptuirea idealului nostru: Trăiască Majestatea Sa Regele și întreaga Dinastie!”, iar populația a dansat Hora Unirii².

Care a fost evoluția militară după intrarea în Cernăuți?

Orașul Cernăuți a fost împărțit în trei sectoare și în fiecare sector au fost atribuite echipe formate din: 1 ofițer, 1 gradat și 7 soldați. Pentru menținerea ordinii în oraș, echipele au recurs la percheziții pentru ridicarea armelor din locuințele civililor³. O primă confruntare cu bandele înarmate ucrainene a avut loc chiar a doua zi de la intrarea în Cernăuți, când o subunitate din Regimentul 37 Infanterie, trimisă în recunoaștere în direcția Cernăuți-Mămăieștii Noi a fost întâmpinată cu foc la marginea de est a satului Luzan. Au avut loc scurte confruntări în care au fost capturați 17 prizonieri, 6 mitraliere, 4 cutii de muniții și câteva arme.

¹ Ion Nistor, *Unirea Bucovinei. 28 noiembrie 1918. Studii și documente*, Editura Napoca-Star, 2010, p. 64.

² *Ibidem*, pp. 65-67.

³ CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 3439, Regimentul 29 Infanterie. Copie după registrul Jurnale de Operații. 15 august 1916-10 aprilie 1920, f. 41.

Detașamentul român a înregistrat 1 mort, 3 răniți și 4 dispăruți. După interogarea prizonierilor s-a aflat că ucrainenii, în retragerea lor, încercau o mobilizare a populației din Nordul Bucovinei. Astfel că armata română s-a grăbit spre nord. Urma o împărțire foarte clară a trupelor în teritoriu.

Informații despre activitatea militară după intrarea în Cernăuți găsim în jurnalul de operațiuni al Regimentului nr. 16 infanterie. Pe 1/13 noiembrie: „Regimentul însoțit de o baterie din Regimentul 12 Artilerie și o secție de Moto mitraliere se pune în marș de la Cazarma Regimentului 22 Landwehr din Cernăuți în direcția Schipenitz. La podul de peste Prut se primește știrea că la Luzan se află mai multe bande de Ucraineni. Regimentul în marș a cercetat satele: Kamperal, Nemnamajesti, Altmamajesti. La marginea satului Luzan, elementele înaintate s-au oprit, iar bateria de artilerie a tras 4 proiectile asupra satului, după care s-a ordonat încetarea primelor elemente, urmând după aceasta detașamente fără nici o rezistență”¹. După acest moment autoritățile și populația s-au liniștit, însă detașamentul a continuat marșul cu serviciu de siguranță spre Schipenitz. S-a discutat cu populația pentru a calma starea de spirit a acesteia. În Luzan s-a descoperit că la fabrica de zahăr a fost un mare depozit militar, devastat însă de locuitorii satelor din împrejurimi. În urma ordinelor venite din partea Diviziei a 8-a, Regimentul a efectuat mai multe recunoașteri, începând cu 3/16 noiembrie. În multe din aceste recunoașteri s-au luat măsuri pentru a veni în sprijinul populației. Ucrainenii se retraseră, populația începuse să depună armele, iar în unele sate primarul și jandarmul au fost întăriți în funcțiile lor. În alte cazuri, au fost arestați comitete ucrainene, așa cum a fost cazul celui de la Colomea. Cei 8 ucraineni au fost trimiși mai întâi la Schipenitz, iar de acolo la Cernăuți².

La data de 12 noiembrie, detașamentele care operau în Nordul Bucovinei și Nistru au ocupat toate localitățile. Jurnalul de operațiuni al Diviziei consemna faptul că în general, la acel moment, era liniște, „detașamentele procedând la prestabilirea și menținerea ordinii și adunarea armelor și munițiilor de la locuitori”³.

Pe parcursul lunilor următoare, obiectivul a fost unul clar: păstrarea ordinii și apărarea granițelor. În telegrama din 14 decembrie 1918 către Corpul IV Armată, generalul Prezan sublinia că nu era în interesul nostru pentru un atac împotriva Ucrainei, însă soldații trebuiau să fie pregătiți pentru orice atac. De asemenea, menționa că se luaseră măsuri pentru mobilizarea Diviziei a 4-a, destinată a întări trupele din Basarabia și din Bucovina de Nord⁴. Măsurile erau necesare, deoarece primeau zvonuri conform cărora se pregătea un atac al ucrainenilor împotriva Bucovinei. În condițiile în care în zonă sosiseră și reprezentanții misiunii engleze,

¹ CSPMI-Pitești, RIJO, dosar 3363, Copia registrului istoric și jurnalul de operațiuni al Regimentului 16 Infanterie, f. 87

² *Ibidem*, f. 88.

³ CSPMI-Pitești, Fond Marele Stat Major, dosar 514, Jurnal de Operații al Diviziei a 8-a Infanterie, f. 52.

⁴ CSPMI-Pitești, Fond Marele Cartier General, dosar 5, f. 2

aceștia au fost direcționați spre Galiția pentru a discuta cu comandanții ucrainenii. Raportul întocmit de căpitanul Jonson este mai mult decât elocvent: „ucrainenii de vest continuă a avea ochii asupra Bucovinei și că tendința lor este de a o ocupa, atacând-o. Condiția pusă de ei, de a vedea Bucovina ocupată de trupe americane sau engleze, indică precis intenția lor, precum și independența lor de a proceda oricând la un atac. Faptul expus de căpitan însuși că a văzut trenuri cu trupe și artilerie dirijându-se spre Bucovina, confirmă primele știri pe care le-a avut divizia că ucrainenii pregătesc un atac al Bucovinei; iar neexecutarea lui acum s-ar datora sfatului sau înțelegerii ce căpitanul englez a stabilit cu guvernul ucrainean, care înțelegere pare însă că s-a terminat cu condiția ocupării Bucovinei de către trupe de ale înțelegerii”¹.

În aceste condiții, se cerea mai degrabă suplimentarea trupelor, decât o eventuală reducere a acestora, dar și organizarea cât mai rapidă a jandarmeriei bucovinene. Astfel că, în cele 36 de zile scurse de la intrarea în Cernăuți, Divizia 8 Infanterie a realizat dispozitivul de luptă, a instalat grănicerii pe frontieră și alții în interior. La toate acestea a participat un efectiv de 75 ofițeri și 1.828 de soldați. Dar au fost „recrutați” și 18.437 de oameni din Bucovina. Starea de alertă s-a menținut până la sfârșitul lunii ianuarie. Până la sfârșitul lunii martie 1919, activitatea Diviziei a fost redusă, aceasta limitându-se la dislocări de unități și subunități și la executarea fortificațiilor de campanie².

Însă nu doar problema ucraineană a constituit o provocare pentru Armata Română, ci și episoadele de violențe care au luat naștere în diferite sate și care întrețineau neliniștea și starea de tensiune. De exemplu, la 29 octombrie 1918, Regimentul 1 Roșiori a primit ordin de a se opri în zona Lipcani și de a executa ordinul de dezarmare a satelor din împrejurimi. La 30 octombrie cartierul Diviziei s-a stabilit la Lipcani³. După plecarea trupelor austriece și până la sosirea trupelor române, în intervalul de 3-4 zile, țărani au recurs la jafuri. Pe calea ferată s-a găsit următorul material rulant: 32 de locomotive funcționale și 28 stricate; 310 vagoane închise; 9 clase și 161 platforme. Din regiunea lipsea orzul, făina și ovăzul. Pentru a readuce liniștea, Armata Română a recurs la dezarmarea satelor, la paza căilor ferate, supravegherea Nistrului, iar grănicerii au ocupat întreaga

¹ *Ibidem*, f. 11-12.

² Dumitru Seserman, *op. cit.*, p. 48.

³ Dispoziția trupelor era următoarea: Brigada 1 Roșiori cu Regimentul 3 Călărași s-a stabilit la Kelmency; Regimentul 1 Roșiori la Lipkani; Brigada 2 Roșiori cu Regimentul 9 Roșiori la Hotin; Regimentul 4 Roșiori la Noua Sulița; Brigada 3 Roșiori la Soroka; Regimentul 10 Roșiori la dispoziția Diviziei a 9-a. regimentul 40 Infanterie, cu câte un Batalion în localitățile Hotin, Briczani și Briceni (CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 1815, Copie de pe Jurnalul de Operațiuni al Diviziei I Cavalerie, 2 august 1918-31 martie 1921, f. 134).

frontieră cu posturi¹. Însă bandele bolșevice creau în continuare probleme și incitau țărani la comiterea unor ilegalități. La finalul lui noiembrie 1918, familii de proprietari și ofițeri din Kamenitz-Podolschi cereau acordul să se refugieze la Hotin, pentru a se feri de atacurile bolșevice. Armata Română era solicitată să intervină în stoparea violențelor provocate de către bolșevici. Așa a fost și cazul căpitanului ucrainean, din Staraia Uszica, care, însoțit de în delegat al micilor proprietari a cerut în 22 noiembrie ajutorul trupelor române staționate în zonă². Pentru a asigura cât mai eficiență a zonei afectate de atacurile bolșevice, la 28 noiembrie zona s-a împărțit în trei sectoare: sectorul stâng era ocupat de Regimentul 9 Roșiori, Batalionul 3 din Regimentul 40 Infanterie și o baterie artilerie călăreață; sectorul centru era ocupat de regimentul 3 Călărași; și sectorul dreapta, în care a fost plasat Batalionul I din Regimentul 40 Infanterie³. Datorită lungimii sectorului de pază, în rezerva generală se găseau astfel: Regimentul I Roșiori la Noua Sulița; Compania Cicliști la Lipkani; Batalionul 2/40 Infanterie și o baterie călăreață la Briceni⁴.

Pe tot parcursul lunii noiembrie 1918, dar și după această dată, trupele române s-au preocupat de rechiziționarea armelor și munițiilor, precum și de perchezițiile unor locuințe pentru a verifica dacă vitele deținute se aflau, cu adevărat, în proprietatea locuitorilor respectivi. Acest control de proprietate asupra vitelor s-a demarat datorită multor plângeri care veneau din partea locuitorilor și acuzau faptul că ucraineni sau alte persoane rău-voitoare le-au furat vitele sau alte bunuri din gospodărie. Așa, de exemplu, în 20 noiembrie 1918 Batalionul I al Regimentului 37 Infanterie a predat proprietarului de drept 24 de vite luate de ucraineni și împărțite la locuitori. Într-un alt sat, soldații români au percheziționat casele pentru a găsi recolta furată de locuitori de la proprietarul de drept⁵.

Un alt exemplu îl avem în 23 noiembrie, când Batalionul III al Regimentului 37 Infanterie a găsit în Rarancea o parte din bunurile furate de la un proprietar, Ștefanovici: 3 cai, 2 vălătuci, 1 car de grâu, 6 care de lemne, 2 vânturătoare. În alte două sate apropiate, Mahala și Cotul Ostriței, s-au găsit o parte din bunurile

¹ *Ibidem*, f. 134/v. Propaganda ucraineană răstălmăcea ordinele autorităților locale și în această problemă a regimului armelor din locuințele proprii. Astfel, cei care aveau arme în gospodăria proprie erau îndemnați să le predea primăriei, iar la rândul ei, primăria să le preda Armatei. Acest lucru a fost interpretat, în cheia propagandei ucrainene, ca o frică a autorităților române de o eventuală răscoală din partea celor care ar fi fost dușmani ai ideii de unire sau ca faptul că armata nu mai dispune de suficiente arme pentru a face față ucrainenilor (vezi „Glasul Bucovinei”, anul II, nr. 73, 2/15 februarie 1919, p. 2).

² CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 1815, Copie de pe Jurnalul de Operațiuni al Diviziei I Cavalerie, 2 august 1918-31 martie 1921, f. 137.

³ *Ibidem*, f. 137/v.

⁴ *Ibidem*.

⁵ CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 3493, Jurnal de Operații al Regimentului 37 Infanterie pe perioada 15.08.1916-31.03.1921, f. 151.

altui proprietar, Stammler: 1 sămănătoare, 4 pluguri, 3 saci de porumb, 1.000 de kg de cartofi, 20 de saci de orz și o căruță¹.

Spre începutul lunii decembrie, cele mai multe dintre trupe au cantonat. În cazul Regimentului 37 Infanterie situația era următoarea: Batalionul I a cantonat la Schipenitz; Batalionul al II-lea la Kotzman; iar Batalionul al III-lea la Luzan. Urmează o scurtă perioadă de organizare a regimentului cu oameni veniți din contingentele noi; au loc instrucții individuale, instrucții practice pentru specialiști grenadieri, puști-mitraliere, telefoniști și agenți de legătură².

Ziua de 6 decembrie 1918, sărbătorirea Sfântului Nicolae, a constituit o ocazie de a ridica moralul trupelor române, dar și a populației din teritoriu. În cazarma Regimentului 29 Infanterie din Cernăuți s-a organizat un serviciu religios la care a participat și generalul Iacob Zadik, împreună cu Iancu Flondor, precum un reprezentant al misiunii engleze, alături de toți ofițerii și trupa regimentului care nu era de gardă. După serviciul religios, generalul Iacob Zadik a ținut un discurs de încurajare, iar trupa s-a bucurat de o masă festivă³. În perioada sărbătorilor de iarnă, activitățile trupelor au fost, în general, suspendate. Șiefectivul Regimentului 37 Infanterie, de exemplu, s-a bucurat de un serviciu religios și a avut permisie să meargă la cinematograful sau să se plimbe în oraș⁴.

În general, situația s-a liniștit, existând doar episoade de scurte atacuri pe graniță, așa cum s-a întâmplat, de exemplu, pe 7 ianuarie 1919, când o trupă bolșevică a trecut Nistru la Mavslaveea și a înconjurat satul, dezarmând și capturând postul cu ajutorul unor localnici. Postul a fost recuperat și bolșevicii alungați două zile mai târziu⁵. Dar de la începutul anului 1919, situația a devenit tot mai dificilă pe măsură ce bandele bolșevice creau dezordine în Basarabia. Într-o telegramă din 11 ianuarie către Corpul 5 Armată, directivele erau: „pentru reprimarea revoltelor, procedați cu energie și repeziciune. Nu trebuie milă, toleranță și ezitare în asemenea situații”⁶. Printre cei care s-au evidențiat în confruntările cu trupele bolșevice, trebuie menționat generalul Schina, cel care conducea Divizia 1 Cavalerie⁷. Potrivit superiorilor săi, el a condus „operațiunile cât se poate de bine, aruncând înapoi trupele bolșevicilor peste Hotin și Nistru”⁸.

¹ *Ibidem*, f. 151/v.

² *Ibidem*, ff. 153-154.

³ *Regimentul 29 Infanterie. Copie după registrul Jurnale de Operații. 15 august 1916-10 aprilie 1920*, în CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 3439, f. 43.

⁴ CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 3493, Jurnal de Operații al Regimentului 37 Infanterie pe perioada 15.08.1916-31.03.1921, f. 154/v.

⁵ CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 1815, Copie de pe Jurnalul de Operațiuni al Diviziei I Cavalerie, 2 august 1918-31 martie 1921, f. 139.

⁶ *Ibidem*, f. 140.

⁷ Divizia primise ordin încă de la începutul lunii noiembrie 1918 să se deplaseze în zona de nord a Basarabiei.

⁸ Valeriu Avram, Lucian Drăghici, Gabriel-George Pătrașcu, Ion Rîșnoveanu, *Războiul de întregire. Comandanți militari români (1916-1919)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2016, p. 193.

O altă misiune importantă în menținerea securității zonei a fost implicarea Armatei în crearea unei structuri care să asigure bunul mers al economiei provinciei. Astfel, a fost organizat un serviciu economic central, format dinintendentul șef al Diviziei 8 Infanterie și secretarii de stat de la Departamentul internelor, industriei, comerțului, domeniilor, agricultură și alimentării; și un serviciu economic de județ. Această structură economică a fost desființată în 6 ianuarie 1919, retrăgându-se autoritatea comandanților militari în chestiuni economice¹. Armata s-a implicat și în organizarea jandarmeriei, pentru menținerea ordinii rurale și urbane. Procesul s-a finalizat la 1 mai 1919 (Înalt Decret nr. 1.635/1919), prin crearea Batalionul de Jandarmi Moldova, care cuprindea 4 companii teritoriale; 1 companie depozit; 25 de secții și 206 posturi de jandarmi, cu un efectiv total de 21 de ofițeri și 1.258 de jandarmi².

În luna martie s-au înregistrat puține atacuri de provocare la granițe, pe care armata le-a stopat imediat. În general, trupele se ocupau cu organizarea, instrucția individuală sau simularea unor tactici de apărare. În unele zile erau organizate și lecții de morală pentru soldați, cu subiecte precum: „Bolșevismul și urmările lui; Demnitatea soldatului-cinstea soldatului; Felul cum trebuie să se poarte cu populația”³.

Ziua de 9 aprilie 1919 a constituit un alt motiv de sărbătoare pentru trupele armatei române. Astfel, în catedrala din Hotin s-a oficiat un *Te Deum*, la care a participat generalul Mihail Schina, comandant al Diviziei I Cavalerie, împreună cu autoritățile civile și militare. S-au trecut apoi, în revistă trupele prezente, după care a urmat defilarea trupelor și a școlilor din orașul Hotin. Cu acest prilej Generalul Mihail Schina a ținut „o patriotică și înălțătoare cuvântare arătând însemnătatea acestei zile prin mărețul gest național făcut de frații Basarabeni (un an în urmă) de a se declara uniți la România”⁴. La prânz a avut loc o masă oficială la care au participat Înalt Preasfinția Sa Episcopul Iurie, toți șefii de corpuri din Divizie, autorități civile și personalități de toate naționalitățile din Hotin. După masă a avut loc o festivitate a elevilor, la care s-a intonat imnul regal și s-au recitat poezii patriotice⁵.

În luna aprilie s-au luat măsuri temporare de apărare, ca urmare a atacului trupelor ungare în Transilvania. La 1 mai 1919, când trupele române din Transilvania au ieșit pe Tisa, Corpul 4 Armată a luat denumirea de *Grupul General Petală*. În aceeași zi s-a adus la cunoștință că din 28 aprilie s-a stabilit o nouă grupare de forțe în Basarabia și Bucovina. Pe baza acestui ordin s-a elaborat un nou plan de acțiune.

¹ Dumitru Seserman, *op. cit.*, pp. 43-44.

² *Ibidem*, p. 43.

³ CSPMI-Pitești, RIJO 1, nr. 3493, Jurnal de Operații al Regimentului 37 Infanterie pe perioada 15.08.1916-31.03.1921, f. 163.

⁴ *Ibidem*, f. 165/v.

⁵ *Ibidem*, f. 165/v.

Între 14-17 mai 1919, sectorul diviziei a fost vizitat de generalul Grenly, șeful Misiunii Militare Britanice, aplanând posibile conflicte diplomatice - așa cum s-a întâmplat în ianuarie la Hotin. În 22 mai 1919, Divizia a 8-a primit ordin să acționeze în Galiția, mai precis în Pocuția, la cererea guvernului polonez, începând o altă etapă din activitatea acestei Divizii¹.

În loc de concluzii

După Unirea din 1918, s-a încercat păstrarea în memoria colectivă a importanței momentului reprezentat de intrarea Armatei Române în Cernăuți, așa că, la 11 noiembrie 1919, evenimentul era amintit în paginile ziarului „Glasul Bucovinei”. Se pune accent, în primul rând, pe legitimitatea prezenței Armatei Române, amintindu-se de hotărârile Constituantei, pe drepturile istorice și naționale și precizându-se că, pentru a păstra aceste hotărâri și pentru a atrage respectul tuturor față de ele, era nevoie ca „opera noastră să fie încoronată de viteaza noastră armată”². Era amintit pericolul „bandelor bolșevice”, care ar fi putut să facă probleme populației civile dacă Armata Română nu era prezentă acolo. Tot în ideea legitimării prezenței Armatei se menționează faptul că ea a fost chemată de „populația dornică de pace și liniște a acestei țări”³, iar generalul Zadik era văzut ca o solie a Regelui Ferdinand. O a doua imagine pe care se pune accent este cea a momentului festiv prin care armata a fost primită în Cernăuți, folosindu-se termeni de impact emoțional precum „imn” sau „steag”: „Cernăuții îmbrăcau haine de sărbătoare. Mândru se înălța steagul românesc. Palatul nostru național îl împodobeau brazii aduși de bravii noștri gospodari din preajma orașului. În curtea lui doamne și copii cu brațele încărcate de flori au așteptat trei zile de-a rândul sosirea celor dintâi soldați români, anunțată mereu de vreun curier nerăbdător de a aduce el cel dintâiu vestea mântuitoare. Acordurile imnului național năvăleau din piepturile tinere și urechile noastre cu un farmec pe care nu l-au mai avut până atunci. Ziua de 11 noiembrie a desăvârșit biruința dreptății în această toamnă. Trăiască soldatul român!”⁴.

Un an mai târziu, în 1920, numărul din 11 noiembrie al aceluiași ziar era tot unul aniversar, cu articole dedicate Armatei Române și unirii Bucovinei cu România, pe mai multe pagini. „11 noiembrie va fi întotdeauna o zi de mare sărbătoare pentru Moldova de sus a lui Ștefan cel Mare, o zi de reculegere și înălțare sufletească în care poporul românesc din Bucovina își va reaminti, an de an, libertatea ce i-a dăruit-o armata română și inima de bun român a Majestății

¹ Dumitru Seserman, *op. cit.*, p. 48.

² Procopovici, Alecu, *Zi de sărbătoare*, în „Glasul Bucovinei”, anul II, 11 noiembrie 1919, nr. 285, p. 1.

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

Sale Regele Ferdinand I¹, se menționa în prima parte a articolului. Era amintită crearea Constituantei Bucovinei, care era legitimă în a decide modalitatea prin care să aducă pacea în teritoriu, precum și principiile autodeterminării susținute de către SUA. Cu toate că poporul hotărâse, prin vocea Adunării Constituante, alipirea Bucovinei la România și voiau să oficializeze această hotărâre, tulburările și nesiguranța produse de către trupele bolșevice a făcut necesară intervenția Armatei Române.

În 1921, în numărul din 11 noiembrie din „Glasul Bucovinei” este comemorat evenimentul, tot într-un stil festivist, în care cetățenii erau îndemnați să sărbătorească momentul. Însă se poate observa și un ton ușor critic cu privire la unele neîmpliniri de după unire, determinate de dese schimbări de guverne care nu reușeau, din perspectiva lor, să dea un suflu mai rapid economiei. Cu toate acestea, oamenii sunt îndemnați să muncească pentru binele statului și, implicit, al fiecărui cetățean în parte: „cine e patriot dezinteresat și simte situația în care ne zbatem, e dator să-și încorde puterile și să le pună la serviciul țării, care are altă menire decât de a fi ruinată de cine nu înțelege sublimul altruismului național”².

În numărul din 1922, Vasile Grecu, autorul articolului dedicat comemorării zilei de 11 noiembrie, începea relatarea prin a menționa că, deși s-a hotărât ca actele unirii celor trei provincii să se sărbătorească într-o singură zi, era necesar ca bucovinenii să nu uite ziua de 11 noiembrie 1918. Era amintit generalul Zadik, ordinea pe care armata română a menținut-o și posibilitatea pe care a creat-o, ca românii din Bucovina să fie reprezentanți politic la București și să contribuie în mod concret la rezolvarea unor probleme. Tot un singur articol este publicat și în numărul din 11 noiembrie, din anul 1923. Stilul este mult mai romanțat, asemănător cu primele articole din 1918-1919. Este menționat numele generalului Zadik și este amintită emulația populară din Piața Unirii. Un an mai târziu, în 1924, nu se mai amintește nimic de 11 noiembrie 1918. În toate aceste articole se evidențiază o serie de termeni și expresii precum „armata noastră”, „sărbătoare”, „apărare”, „pace”, „soartă”, care stau la baza portretizării trupelor regale prezente în Bucovina. Emulația și entuziasmul populației, precum și efortul trupelor române de a alunga bandele bolșevice și de a menține ordinea în teritoriu sunt episoadele pe care se pune accent în articole.

Putem conchide că acest demers al ziarelor românești din Bucovina de a realiza o narațiune istorică unitară, care să rămână în memoria colectivă, este, de fapt, confirmat de acțiunile reale care aveau loc în teritoriu. Analiza de mai sus, cu informații culese din arhivele militare ne conturează o imagine mult mai clară asupra acțiunilor Armatei Române în Bucovina, asupra motivației și nevoile locuitorilor, care, nu de puține ori, au cerut reprezentanților Armatei Române să

¹ Vasile Grecu, *11 noiembrie 1918*, în „Glasul Bucovinei”, anul III, 11 noiembrie 1920, nr. 560, p. 1.

² *11 noiembrie. După 3 ani*, în „Glasul Bucovinei”, anul IV, 11 noiembrie 1921, nr. 844, p. 1.

intervină în a le face dreptate în contextul unor diferende sau probleme comunitare operate sau impulsionate de către bandele de bolșevici (așa cum s-a întâmplat cu furtul vitelor sau al grânelor). Astfel că, pe lângă stoparea atacurilor directe pe care bandele bolșevice le făcea asupra populației civile și asupra Armatei Române, aceasta din urmă s-a preocupat și de stoparea unor delictе locale, ca cele menționate mai sus, care aveau să aducă liniștea și cursul firesc al vieții sociale și economice în Bucovina. Aceste misiuni multiple pe care Armata Română le-a îndeplinit în Bucovina au contribuit, în fapt, la pacificarea provinciei.